

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана Ош мамлекеттик университетине караштуу педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн уюштурулган Д 13.23.681 диссертациялык кеңештин отурумунун

№40 ПРОТОКОЛУ

Бишкек ш.

11.03.2025-ж.

Катышкандар:

1	Алиев Шаршеналы Алиевич (Төрага)	п.и.д., 13.00.02
2	Келдибекова Аида Осконовна (Төраганын орун басары)	п.и.д., 13.00.02
3	Кожобеков Кудайберди Гапаралиевич	ф.-м.и.д., 13.00.02
4	Син Елисей Елисеевич	п.и.д., 13.00.02
5	Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич	п.и.д., 13.00.02
6	Торогельдиева Конуржан Макишевна	п.и.д., 13.00.02
7	Акматкулов Асылбек Акматкулович	п.и.д., 13.00.02
8	Касымалиев Муратбек Усонакунович	п.и.к., 13.00.02
9	Нуржанова Сабир Акматбековна	п.и.к., 13.00.02
10	Онгарбаева Алия Дуйсенгалиевна	п.и.к., 13.00.02
11	Орускулов Тимур Раевич	п.и.к., 13.00.02
12	Казиева Гулзат Качканаковна (Окумуштуу катчы)	п.и.к., 13.00.02

Күн тартиби:

1. Мусаев Бакытбек Малаевичтин «**Маалыматтык технологиялардын жардамы менен студенттерди кесипке багыттап окутуу (Башкаруудагы маалыматтык технологиялар курсун окутуунун мисалында)**» деген темада 13.00.02-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу), педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясын алдын ала коргоо. (Илимий жетекчиси - п.и.д., профессор Калдыбаев Салидин Кадыркулович)

Угулду:

Отурумдун төрагасы, п.и.д., профессор Ш.А. Алиев: Мусаев Бакытбек Малаевичтин «**Маалыматтык технологиялардын жардамы менен студенттерди кесипке багыттап окутуу (Башкаруудагы**

маалыматтык технологиялар курсун окутуунун мисалында» деген темада 13.00.02-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу), педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин «Физика, математика жана информатика» кафедрасында даярдалган, илимий жетекчиси: п.и.д., профессор Калдыбаев Салидин Кадыркулович.

Диссертациялык иште эксперттер катары п.и.д., профессор Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич, ф.-м.и.д., профессор Кожобеков Кудайберди Гапаралиевич жана п.и.к., доцент Нуржанова Сабира Акматбековна бекитилген.

Изденүүчүнүн Диссертациялык кеңешке өткөргөн документтеринин негизги мазмуну талапка жооп берери толук текшерилген. Диссертациялык ишинин негизги жоболору менен тааныштыруу үчүн сөз изденүүчү Мусаев Бакытбек Малаевичке берилет.

Изденүүчү Б.М. Мусаевдин доклады: Урматтуу Шаршеналы Алиевич! Урматтуу диссертациялык кеңештин мүчөлөрү! Биздин илимий ишибиздин кыскача мазмунун баяндоого уруксат бериңиздер.

(Слайд №1) Изилдөөнүн темасы. «Маалыматтык технологиялардын жардамы менен студенттерди кесипке багыттап окутуу (Башкаруудагы маалыматтык технологиялар курсун окутуунун мисалында)»

(Слайд №2) Изилдөөнүн актуалдуулугу. Учурда маалыматтык технологиялар билим берүү процессинде эң аз дегенде *окуп-үйрөнүү предмети; предметтик тармактардын маселелерин чечүү куралы; окутуу каражаты* катары **үч функцияны** аткарышат. Алар кесиптик ишмердүүлүктүн көйгөйлүү маселелерин компьютердик чөйрөдө чече алган адистин белгилүү маалыматтык маданиятын калыптандырат. Жогорку окуу жайында окутууда маалыматтык технологиялар чөйрөсүндөгү базалык даярдык профессионалдык ишмердүүлүккө киришүүдө негиз болуп кала алат.

Азыркы социалдык-экономикалык шарттарда ишмердүүлүк жөндөмдүүлүгү бар жетекчилерди даярдоо талабынын болуусу; “Менеджмент” адистиги үчүн жогорку кесиптик билим берүүдөгү мамлекеттик билим берүү стандартында аныкталган милдеттердин болуусу; студенттерди кесиптик ишмердүүлүккө даярдоодо маалыматтык технологияларды каражат катары колдонууга болгон умтулуусу; азыркы окутулуп жаткан менеджменттеги маалыматтык технологиялар курсун жаңылоо зарылчылыгы менен изилдөөнүн актуалдуулугу аныкталат.

(Слайд №3) Маселенин изилдениш деңгээли. Ар түрдүү багыттагы адистерди даярдоодо маалыматтык технологияларды колдонуу Ф.Ш. Кулуеванын, А.Т. Токтогуловдун, Т.К. Кадырованын эмгектеринде чагылдырылган.

Келечектеги мугалимдерди кесиптик даярдоодо маалыматтык технологияларды колдонуу проблемалары педагог-изилдөөчүлөр А.О. Келдибекованын, А.М. Кененбаевдин, С.А. Нуржанованын, Д. Карагуловдун, Г.Д. Панкованын, Т.И. Рыбинанын, Д.М. Ажыбаевдин, А.Д. Ибраевдин, М.Ү. Өмүралиевдин эмгектеринде каралган.

Экономика-башкаруу багытындагы адистерди окутуу процессинде маалыматтык технологияларды пайдалануу методикасы Б.А. Субановдун эмгектеринде чагылдырылган.

К.А. Зулпуева тарабынан сунушталган компьютердик сабаттуулуктан маалыматтык маданиятка өтүү концепциясында компьютерлерди окуу процессинде колдонуу ыкмаларынын ичинен кесипке багытталган жана иш жүргүзүүдө колдонуу б.а. тажрыйбанын пайда болуусу үчүн же кесипти өздөштүрүүдө компьютерлерди жана маалыматтык технологияларды туура багытта пайдалануу баса көрсөтүлгөн.

Ибирайым кызы Айжан окуу ишмердүүлүгүнүн теориясынын негизинде билим берүүнү компьютерлештирүү стратегиясын тактоочу бир катар аныктамаларды калыптандырган.

(Слайд №4) Бул маселенин алкагында жүргүзүлгөн изилдөөлөрдү талдоо төмөнкүдөй **карама-каршылыктардын** бар экендигин аныктады:

- кесиптик ишмердүүлүктө маалыматтык технологияларды колдонуу тенденциясынын өсүүсү жана ЖОЖдордо орун алган студенттерди “Башкаруудагы маалыматтык технологиялар” курсу аркылуу маалыматтык технологияларга окутуудагы колдонулуп келген окутуу практикасынын ортосундагы карама-каршылыктар;

- студенттерди кесиптик ишмердүүлүккө даярдоонун объективдүү зарылчылыгы жана окутуунун баштапкы баскычтарында кесиптик маселелер жөнүндө түшүнүктөрдү калыптандыруучу методикалык эмгектердин, өзгөчө уюштуруу-башкаруучулук ишмердигинде педагогикалык эмгектердин аз санда болуусунун ортосундагы карама-каршылыктар.

Ушул жагдайлар биздин темабызды аныктоого мүмкүндүк берди.

(Слайд №5) Изилдөөнүн максаты: “Башкаруудагы маалыматтык технологиялар” курсун окутууда маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу студенттердин кесиптик ишмердүүлүгүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздерин түзүү жана аны ишке ашыруу.

(Слайд №6) Биз изилдөөбүздө төрт милдетти койгонбуз:

1. Кесипке багыттап окутууда маалыматтык технологияларды колдонуунун учурдагы абалы, андагы проблемалар жана аны жаңылоонун зарылчылыгы.

2. “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсун кесипке багыттап окутуунун мазмунун, каражаттарын жана методдорун иштеп чыгуу.

3. Студенттерде *аракеттин ориентирлөөчү негизин* калыптандыруунун технологиясын, теорияны окуу процессине киргизүү технологиясын ишке ашыруу.

4. Студенттерди кесиптик ишмердүүлүккө даярдоонун технологиясынын эффективдүүлүгүн эксперимент аркылуу текшерүү.

Урматтуу диссертациялык кеңештин мүчөлөрү, изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык мааниси, практикалык мааниси, коргоого коюлуучу негизги жоболор авторефератта көрсөтүлгөн, ошондуктан милдеттердин чечилишине токтолууга уруксат бериңиздер.

(Слайд №7) Биринчи милдеттин чечилиши. Кесипке багыттап окутууда маалыматтык технологияларды колдонуунун учурдагы абалы такталды.

Окутуу процессинде жаңы маалыматтык-коммуникациялык технологияларды окутуу куралы катары пайдалануу – окутуунун сапатын жана эффективдүүлүгүн жогорулатат: билим алуучулардын материалдарды өздөштүрүүсүн жакшыртууга, терең өздөштүрүүгө, практикалык колдонулуштарын жана илимий негиздерин ачып берүүгө, компьютердик сабаттуулуктарын өнүктүрүүгө түрткү боло алат. Ошол эле учурда билим алуучулардын жеке кызыгууларын, умтулууларын жана изденүүлөрүн жаратып, өз алдынча ой жүгүртүүлөрүн жана өз алдынча иштөөлөрүн өөрчүтөт. Маалыматтык технологияларды колдонуу окуу китебинен сырткары кошумча маалыматтарды кеңири бере алат жана дидактиканын маанилүү принциби – миң уккандан бир көргөн көргөзмөлүүлүктүн таасири чоң: окуу-өздөштүрүү процесстеринде салттык формадагы угуу, жазуу менен гана чектелип калбай, аны көрүү менен эс тутумун бекемдейт жана өз учурунда билим берүүнүн параметрлеринин аздыр-көптүр өзгөрүшүнө байланыштуу байкоолорду, талдоолорду жүргүзүүгө жетишет.

(Слайд №8) Биз кесипке багыттап окутууда маалыматтык технологияларды колдонуудагы проблемаларды да талдадык.

Маалыматтык технологиялардын өнүгүшү артыкчылыктардан тышкары, жалпы коом үчүн жана өзгөчө билим берүү тармагы үчүн бир катар

проблемаларды да алып келет. Мындай проблемаларга төмөнкүлөр кирет:

– «жандуу» баарлашуунун жетишсиздиги жана анын натыйжасында пайда болгон кесиптик ишмердүүлүктүн жана социалдашуунун кыйынчылыктары;

– интернетте даяр иштердин өтө көптүгүнө байланыштуу студенттерди окутуунун жана тарбиялоонун натыйжалуулугунун төмөндөшү;

- системасыз берилген маалыматтын ашыкча болушу, анын ичинде ишенимсиз жана эскирген маалыматтар студенттин көңүлүн окуудан алаксытат, мотивациясын жана кызыгуусун төмөндөтөт, маалыматтын ашыкча жүктөлүшүнө жана ден-соолук көйгөйлөрүнө алып келиши мүмкүн.

Бул көйгөйлөр сакталып кала берет жана биринчи кезекте заманбап коомдун өзгөчөлүгү болуп саналат. Аларды болтурбоо үчүн студенттерди окууда да, кесиптик ишмердүүлүгүндө да маалыматтык технологияларды туура колдонууга үйрөтүү зарыл.

(Слайд №9) Кесипке багыттап окутууда маалыматтык технологияларды жаңылоонун зарылчылыгына да токтой кетели.

Окуу процессин модернизациялоо окуу материалын өздөштүрүүнүн пассивдүү, негизинен лекциялык методдорунан иштин активдүү топтук жана жеке формаларына өтүүнү, студенттердин өз алдынча изденүү ишмердүүлүгүн уюштурууну талап кылат, бул жеке сапаттарга ээ болгон адисти даярдоого жана студенттердин ар кандай шарттарда ишмердүүлүгүн уюштурууга мүмкүндүк берет. Буга билим берүү процессине маалыматтык технологияларды жана санариптик билим берүү ресурстарын киргизүү менен көмөктөшсө болот.

(Слайд №10) **Экинчи милдеттин чечилиши.** “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсун кесипке багыттап окутуунун мазмунун иштеп чыгуунун суроолору каралды.

“Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсун окутууда кесиптик ишмердүүлүккө даярдоонун бир шарты катары *аракеттин ориентирленген негизин* калыптандырууда билим берүүнүн максатынын чагылуусу болуп бизнес-пандоо жана маалыматтык технологиялар тармактарында жогорку кесиптик билим берүүдөгү мамлекеттик билим берүү стандарты менен шайкеш келген маселелерге басым жасоо зарылчылыгы каралды.

(Слайд №11) “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсунда АОНду калыптандыруу процессинде маалыматтык технологияларды *окутуунун комплекстүү каражаты* катары карайбыз.

Берилген таблицада бизнес-планды маалыматтык технологиялар каражаттары аркылуу даярдоодогу окутуунун комплекстүү каражатынын

түзүүчүлөрү көрсөтүлгөн.

(Слайд №12) Бизнес-пандоонун милдеттерин маалыматтык технологиялар каражаттарынын жардамы аркылуу чечүү процессинде *кеңири колдонулган* методдор талданды.

(Слайд №13) Үчүнчү милдеттин чечилиши. Алдыда жыйынтык катары алынуучу объектинин божомолун жана иш аракеттин толук планын берүүчү аракеттерди аткарган учурда студент *аракеттин ориентирлөөчү негизин* шарттардын системасы катары кабыл алып, ага таянаары каралды.

Маалыматтык технологиялар каражаттары аркылуу бизнес-панды даярдоо процессинде алынган билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн жыйындысы б.а. студенттер ээ болуучу компетенциялар жогорку окуу жайдын окуу процессинде студенттер үчүн бизнес-пандоо маселелерин камтыган дисциплиналардын окулушунда *аракеттин ориентирлөөчү негизи* катары колдонулаары көрсөтүлдү.

(Слайд 14) Бул милдеттин чечилишинде *аракеттин ориентирлөөчү негизине* берилген аныктамалар каралды.

(Слайд 15) Төртүнчү милдеттин чечилиши. Педагогикалык эксперимент *констатациялоочу, калыптандыруучу жана контролдоочу* үч этап менен жүргүзүлөөрү каралды. Экспериментти жүргүзүүнүн тартиби төмөндөгү таблицалык документ аркылуу берилген:

Контролдоо этабы	Контролдоо аймагы	Контролдоого алынган өздөштүрүү денгээлдери	Группасы
Констатациялоочу эксперименти			
	Анкета жүргүзүү	1-анкета	
Баштапкы	Маалыматтык технологиялар	I, II, III	Контролдук Эксперименттик
Калыптандыруучу эксперименти			
1 этаптан кийин	Бизнес-пандоодо маалыматтык технологияларды колдонуу	I	Эксперименттик
2 этаптан кийин	Бизнес-пандоодо маалыматтык технологияларды колдонуу	II	Эксперименттик
3 этаптан кийин	Бизнес-пандоодо маалыматтык технологияларды колдонуу	III	Эксперименттик

	Анкета жүргүзүү	2-анкета	
Жыйынтыктоочу	Маалыматтык технологиялар	I, II, III	Эксперименттик Контролдук
«Ишкердик» курсунда «Бизнес-планды иштеп чыгуу» практикалык иши			
Контролдоочу эксперименти			
Жыйынтыктоочу	Бизнес-пандоодо маалыматтык технологияларды колдонуу	I, II, III	Эксперименттик Контролдук
	Бизнес-пандоо		Эксперименттик Контролдук
	Анкета жүргүзүү	3-анкета	Эксперименттик Контролдук

(Слайд 16) *Констатациялоочу* экспериментинин максаты болуп студенттердин «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсундагы окуу ишмердүүлүгүнө болгон мотивациясын, кесипкөй ишмердүүлүктө маалыматтык технологияларды колдонуу мотивациясын аныктоо болгон.

Маалыматтык технологияларга окутуу процессиндеги окуу ишмердүүлүгүнүн мотивдерин изилдөөдө эң көп кызыгууну «Окуу ишмердүүлүгүнүн кесипкөй багыты» мотиви пайда кылганы төмөндөгү таблицада көрүнүп турат:

Окуу ишмердүүлүгүнүн мотивдери	Белгиленеши	Рейтингдик орун					
		1	2	3	4	5	6
Көрсөтүлгөн рейтингдик орунга ээ болгон студенттердин саны							
Жакынкы жана соңку (келечектеги) окуп-үйрөнүү максаттарын аң-сезим менен таануу	M1	12	4	19	14	25	24
Өздөштүрүлгөн билимдин теориялык жана практикалык маанисин аң-сезим менен таануу	M2	37	18	17	11	13	2
Илимий маалыматты эмоциялык формада айтып берүү	M3	5	25	14	30	20	4
Окуу материалынын жаңылыгы жана анын мазмунун кеңейтүү	M4	6	12	30	31	16	3
Окуу ишмердүүлүгүнүн кесипкөй багыты	M5	22	28	8	1	11	28

(Слайд 17) Эксперименттик группадан түзүлгөн майда топтор (4-5 студент) бизнес-план түзүү иштери менен алек болуусунан турган *калыптандыруучу* экспериментинин жыйынтыктарын анализдедик.

Калыптандыруучу экспериментинин сапаттуу көрсөткүчү болуп эвристикалык типтеги алгоритмдик жана натыйжалуу ишмердүүлүктү

уюштуруудагы студенттердин жөндөмдүүлүктөрүнүн оң динамикасы эсептелинет.

(Слайд 18) “Ишкердик” курсунда Project Expert программасынын жардамы менен бизнес-планды түзүү практикалык ишин аткаргандан кийин *контролдоочу* эксперименти аркылуу студенттерди уюштуруу-башкаруу ишмердүүлүгүн уюштура билүүгө студенттерди даярдоонун бир шарты катары *аракеттин ориентирлөөчү негизин* калыптандыруу процессинде бизнес-пландоонун милдеттерин аткаруу үчүн маалыматтык технологияларды колдонуунун натыйжалуулугун текшердик. Эксперименттик группа контролдук группага салыштырмалуу бардык көрсөткүчтөр боюнча жакшы жыйынтыктарды көрсөткөндүгү байкалды, демек *аракеттин ориентирлөөчү негизи* эксперименттик группада тереңирээк калыптанды деп айтууга негиз бар.

(Слайд 19) Корутунду. Изилдөөдө коюлган максаттын жана милдеттердин аткарылышы боюнча жалпысынан төмөндөгүдөй жыйынтыктарды чыгарууга болот.

Маалыматтык технологиялардын каражаттары аркылуу бизнес-планды даярдоо процессинде алынган билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн жыйындысы жогорку окуу жайдын окуу процессинде студенттер тарабынан бизнес-пландоо маселелерин камтыган дисциплиналардын окулушунда *аракеттин ориентирлөөчү негизи* катары колдонулушу мүмкүн.

Биздин изилдөөлөрдүн негизинде жогорку окуу жайында “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсу боюнча студенттерди окутууда бизнес-пландоонун маселелерин чыгаруу процессинде маалыматтык технологиялар студенттерди уюштуруу-башкаруу ишмердүүлүгүнө даярдоо каражаты катары колдонулгандыгын, анын эффективдүүлүгүн айтууга болот.

(Слайд 20) Практикалык сунуштар. Изилдөөнүн негизги жыйынтыктары жана корутундулары жогорку окуу жайларында студенттерди кесиптик ишмердүүлүккө “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсу аркылуу даярдоо тажрыйбасында, маалыматтык технологиялардын каражаттары аркылуу бизнес-пландоонун маселелерин чечүү процессинде адистердин квалификациясын жогорулатуучу жана кайра даярдоо курстарынын тажрыйбасында да колдонууга болот.

Көңүл бурганыңыздарга рахмат!

Отурумдун төрагасы, п.и.д., профессор Ш.А. Алиев: Рахмат! Изденүүчүгө диссертациялык ишинин айланасында суроолоруңуздарды берсеңиздер болот.

1-суроо: п.и.к. Касымалиев М.У. Сиз сунуштаган маалыматтык технологиялар студенттердин кесиптик даярдыгына кандайча таасир этет?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Суроолоруңузга чоң рахмат.

Биз сунуштаган маалыматтык технологиялар студенттерге реалдуу бизнес-план түзүү жана финансылык анализ жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн берет, ошондой эле практикалык көндүмдөрүн өнүктүрүп, эмгек рыногунда атаандаштыкка жөндөмдүү болушуна зор өбөлгө түзөт.

Ал эми бизнес-пландоодо маалыматтык технологияларды колдонуу жөнүндө айта кетсек, бизнес-пландоо маселелери маалыматтык технологиялардын жардамы менен иштелип чыкканда, бизнес-планды иштеп чыккан студенттердин аналитикалык жөндөмдөрү өсүү үстүндө болот, студенттер автоматташтырылган бизнес эсептөөлөрдү жүргүзүшөт жана аларды кийинки жумуш процесстеринде колдонуу алар үчүн оңой болот.

2-суроо: Сиздин изилдөөңүздүн практикалык мааниси эмнеде?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Окутуунун жаңы технологиялары – «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсу кесиптик багытта пайдаланууга ылайыкташтырылды, бизнес-пландоо боюнча окуу-методикалык комплекс түзүлдү – бул материалдар жогорку окуу жайларында колдонууга даяр, эксперименталдык жыйынтыктар тажрыйбага киргизилди, б.а. Кыргызстандын жогорку окуу жайларында апробацияланды.

Бул изилдөөнүн жыйынтыктары билим берүү системасына жогорку окуу жайларынын окуу программаларына биз тараптан өзгөрүлгөн «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсу катары киргизилиши мүмкүн, ошондой эле санариптик билим берүү платформаларына адаптацияланып, онлайн окуу ресурстары түзүлүшү мүмкүн.

3-суроо: Кандай изилдөө методдору колдонулду жана алардын натыйжалуулугун кантип бааладыңыз?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Биринчиси теориялык анализ – педагогикалык жана маалыматтык технологиялар боюнча илимий эмгектер изилденди, экинчиси педагогикалык эксперимент – контролдук жана эксперименттик топтордо окутуунун натыйжалуулугу бааланды, үчүнчүсү анкета жүргүзүү менен студенттердин кесиптик ишмердүүлүккө болгон мотивдери аныкталган, төртүнчүсү математикалык статистиканын жардамы менен алынган 3 деңгээлдеги тесттердин жыйынтыктарын статистикалык жактан иштеп чыгуу жүргүзүлдү.

1-суроо: п.и.д. профессор Торогельдиева К.М. «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсу кайсы курста окутулат жана ага канча кредит бөлүнгөн?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Суроолоруңузга чоң рахмат. «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсу 2-курста, тагыраак айтсак 4-семестрде окутулат жана ага 4 кредит бөлүнгөн, негизи эле сааттардын басымдуу бөлүгү практикалык иштерге арналган, анткени 4-5 студенттен турган топтор өздөрүнө тиешелүү тармактагы бизнес-планды иштеп чыгуулары керек.

2-суроо: Сааттардын канчасы лекциялык формадагы сабактарга, канчасы практикалык сабактарга бөлүнгөн?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Суроолоруңузга чоң рахмат. Сааттардын бардыгы тең практикалык иштерге бөлүнгөн, бирок курстун башталышында студенттерге бизнес-план тууралуу негизги түшүнүктөрдү берүү үчүн, алар таяна турган аракеттин ориентирленген негизинин бир бөлүгү болгон ориентирлерди түшүндүрүү үчүн 10 саатты лекциялык формада өтөбүз.

1-суроо: п.и.д. профессор Акматкулов А.А. Стьюденттин t-критерийин эмне максатта колдондуңуз?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Суроолоруңузга чоң рахмат. Тестирилөөнүн жыйынтыктарын салмактоо, аларга баа берүү үчүн Стьюденттин t-критерийин колдонобуз, бул баа берүү же баалоо математикалык статистиканын тандалма орточо математикалык чоңдуктарынын айырмачылыгын аныктоо маселеси катары аныкталат. Жогорку окуу жайында “Менеджменттеги маалыматтык технологиялар” курсун окутууда бизнес-пландоо маселелерин чечүү үчүн маалыматтык технологияларды каражат катары пайдаланса, анда студенттерди кесиптик ишкердүүлүккө даярдоо эффективдүү болот деген айтылыш *изилдөөнүн гипотезасын* түзөт.

Аргументтүү жоопту статистикалык критерийдин жардамы менен беребиз, ал үчүн Стьюденттин t-критерийин колдонобуз. Стьюденттин t-критерийин колдонуу үчүн төмөндөгү шарттар аткарылышы керек:

-берилиштер нормалдуу бөлүштүрүү законуна ылайык бөлүштүрүлүшү керек;

-берилиштер сандык түрдө болушу керек;

-бири-бирине карата көз каранды эмес эки тандоолор жыйындысы б.а. контролдук жана эксперименттик группалардын студенттеринин тесттик жыйынтыктары менен иш жүргүзөбүз.

2-суроо: п.и.д. профессор Акматкулов А.А. Сиздин

эсептөөлөрүнүздө 0,875, 0,75, 0,625, 0,5, 0,375, 0,25, 0,125 сандары көп жолугууда, бул эмне болгон сандар экенин түшүндүрүп берсеңиз?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Суроолорунузга чоң рахмат. Бизде жана чет мамлекетте практикаланган түрдүү деңгээлдеги тесттерди аткаруудагы бирдей баалоо туура эмес экендигин негиз кылып, үч деңгээлдеги тесттерди өткөрөбүз.

Үч деңгээлдеги тесттерди аткарууга коюлган баалар кабыл алынган баалар шкаласына ылайык төмөндөгүдөй болушат: 1 (8/8 - 8 суроого 8 туура жооп); 0,875 (7/8 - 8 суроонун 7 туура); 0,75 (6/8 - 8 суроонун 6 туура); 0,625(5/8); 0,5(4/8); 0,375(3/8); 0,25(2/8); 0,125(1/8); 0(0/8), ар бир тестте 8 ден суроо камтылган.

1-суроо: п.и.д. профессор Келдибекова А.О. Кесипке багытто боюнча дагы кандай окумуштуулардын эмгектерин билесиз?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Чоң рахмат. Академик В.Ф. Сахаров «Жалпы билим берүүчү мектепте кесипке багыт берүүнүн психологиялык-педагогикалык системасын негиздеген, ал төмөнкү компоненттерди камтыйт: 1) мектеп окуучуларын коомдук чарбанын негиздери менен кесиптик жактан тарбиялоо жана аларга болгон кызыгууну ойготуу; 2) турмуштук жана иш тажрыйбасын топтоо, ыктарын жана жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү максатында студенттерди кесиптик активдештирүү; 3) эмгек ишмердүүлүгүнүн тандалган түрү боюнча кесиптик консультация; 4) тигил же бул кесипти өздөштүрүүгө жана аны менен байланышкан эмгек милдеттерин аткарууга жөндөмдүү адамдарды кесипкөй тандай билүү; 5) адамдын өздөштүрүлүп жаткан кесипке профессионалдык ыңгайлашуусу».

Ошондой эле С.Б. Бабаев педагогика жана кесипке багыт берүү жаатындагы эмгектери окуу практикасында кеңири колдонулган автор. Анын илимий эмгектери студенттердин кесиптик өзүн өзү аныктоо маселелерин, кесипке багыт берүү иштеринин ыкмаларын жана окуу процессине инновациялык ыкмаларды интеграциялоону камтыйт.

Кыргызстандын окумуштуусу А.О. Келдибекова – белгилүү педагог жана изилдөөчү, анын айрым изилдөөлөрү кесипке багыт берүү жана билим берүү технологияларына багытталган. Мектеп окуучуларына жана студенттерге кесип тандоодо жардам көрсөтүүгө багытталган ыкмаларды иштеп чыгууга активдүү катышкан окумуштуулардан. Мисалы, анын изилдөөлөрү мугалимдерди кесипке багыт берүү иштерине даярдоонун дидактикалык негиздерин, ошондой эле кесиптик чеберчиликти өнүктүрүү үчүн математикалык маселелерди колдонууну камтыйт.

1-суроо: п.и.к. донент Орускулов Т.Р. Бизнес-планды түзүүдө

сиздер MS Office чөйрөсүндөгү MS Word, MS PowerPoint, MS Access жана вектордук графикалык редактор болгон CorelDraw программаларын колдонуптурсуздар, мындан башка бизнес-план түзүүгө багытталган кандай программаларды билесиздер?

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Чоң рахмат. Бизнес пландоого арналган Альт-Инвест, ВР-start, Project Expert, COMFAR программалык каражаттары бар. Биз педагогикалык экспериментинин контролдоочу этабын өткөрүүнүн алкагында “Ишкердик” курсунда Project Expert программалык камсыздоосунун жардамы менен бизнес-план түзөбүз, демек жогоруда аталган адистештирилген программалар менен да студенттердин иштөө тажрыйбасы пайда болгон.

Төрага: Сөз илимий жетекчи, п.и.д., профессор Калдыбаев Салидин Кадыркуловичке берилет.

Калдыбаев С.К. - педагогика илимдеринин доктору, профессор: Урматтуу Шаршеналы Аалиевич, диссертациялык кеңештин мүчөлөрү, биздин диссертациянын алдын ала коргоосуна активдүү катышып бергениңиздер үчүн чоң рахмат. Мусаев Бакытбек Малаевич көп жылдан бери Кыргызстандын жогорку окуу жайларында, тагыраак айтсак М. Рыскулбеков атындагы Кыргыз экономикалык университетинде, KEIN International institute билим берүү мекемесинде маалыматтык технологиялар боюнча курстарды окутуп келүүдө. Ал студенттерге сабак берүү менен бирге алардын келечектеги кесиптик ишмердүүлүгүн калыптандыруу жаатында да талыкпай эмгектенип келет. Илимий кызыгуулары студенттерди маалыматтык технологиялар аркылуу кесиптик ишмердүүлүккө, тактап айтсак өзүнүн интегративдүүлүгү менен белгилүү болгон бизнес пландоонун маселелерин маалыматтык технологиялар аркылуу чечүү проблемаларына арналган. Бул багытта ал чет элдик жана ата мекендик окумуштуулардын эмгектерин окуп үйрөнүп, жогорку окуу жайларында бул проблема боюнча иликтөө иштерин аткарып, эксперименталдык изилдөөлөрүн жүргүздү. Б.М. Мусаевдин диссертациялык изилдөөсүндө коюлган максат жана милдеттер толугу менен аткарылды, алынган теориялык жоболору, методикалык сунуштары эксперименталдык иликтөөлөр аркылуу такталып, эффективдүүлүгү аныкталды.

Талкуу учурунда абдан кызыктуу суроолор берилди. Берилген суроолор мына ушул маселенин канчалык деңгээлде актуалдуу экендигин, канчалык деңгээлде татаал жана кызыктуу экендигин айгинелеп турат. Изилдөө иши кандайдыр бир деңгээлде максатына жетти. Сиздердин сунуштарыңыздарды карап чыгабыз. Рахмат.

Төрага: Эми эксперттик комиссиянын мүчөлөрүнө сөз берели. Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич - эксперттик комиссиянын мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Биринчи эксперт п.и.д., профессор Сыдыхов Бахыт Дикамбаевич.

Биринчи кемчилик. Диссертациянын 1-главасы “Маалыматтык технологиялардын жардамы менен студенттерди кесиптик ишмердүүлүккө даярдоонун теориялык негиздери” деп аталат, бирок диссертациянын милдеттеринде, илимий жаңылыгында жана корутундусунда бул изилдөөнүн теориялык негиздери айтылбай калган.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Биринчи кемчилик боюнча, теориялык негиздер биздин изилдөөбүздүн милдеттерине, илимий жаңылыгына жана корутундусуна киргизилди.

Экинчи кемчилик. Изилдөөнүн жыйынтыгында студенттерди даярдоо боюнча окуу-методикалык комплекс түзүлгөнү айтылат, бирок бул комплекс диссертацияда кездешпеди.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Экинчи кемчилик боюнча, «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсун окутуу үчүн окуу-методикалык комплекс түзүлгөн жана изилдөө ишинин ичинде бул комплекс киргизилди жана ага болгон шилтемелер каралып, оңдолду.

Үчүнчү кемчилик. «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсун окутуу менен студенттерди даярдоо ишке ашат, ал эми диссертацияда жана авторефератта жумушчу план да, курстун силлабусу да жолуккан жок.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Үчүнчү кемчилик боюнча, диссертацияга да, авторефератка да курстун силлабусу тууралуу маалыматтар киргизилди, рахмат сиздин бул өтө маанилүү эскертүүңүзгө.

Төртүнчү кемчилик. Эксперименттин жүрүшүндө студенттердин мотивациясын аныктоо үчүн бир нече анкеталар колдонулган. Алардын баары 5 суроодон турат. Бул суроолор окуучулардын мотивациясын аныктоо үчүн жетишсиз.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Төртүнчү кемчилик боюнча, А.И. Гебос студенттердин билим алууга умтулуусунун оң (позитивдүү) мотивинин калыптанышына шарт түзүүчү факторлорду бөлүп көрсөткөн, ошол 7 факторлордун ичинен биз өздөрүнүн тактыгы менен бөлүнүп турган 5 факторун тандап алдык, был 5 фактор студенттердин кесиптик ишмердүүлүккө болгон умтулууларын толугу менен чагылдырат деп ойлойбуз.

Сунуштама. Бир катар техникалык каталар оңдолду: авторефератка кирбей калган изилдөөнүн максаты жана милдеттери киргизилди; “Менеджмент” багыты үчүн бизнес-пландоонун айрым милдеттери

көптөгөн дисциплиналарда каралаарын, бирок бириктирүүчү катары бизнес-пандоонун милдеттери толугу менен каралган «Менеджменттеги маалыматтык технологиялар» курсу эсептелинээрин айта кетели; маалыматтык технологиялар каражаттары аркылуу бизнес-панды даярдоо процессинде алынган билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн жыйындысы б.а. студенттер ээ болуучу компетенциялар жогорку окуу жайдын окуу процессинде студенттер үчүн бизнес-пандоо маселелерин камтыган дисциплиналардын окулушунда *аракеттин ориентирлөөчү негизи* катары колдонулаары көрсөтүлдү; бизнес-пандоонун маселерин чечүүдө көптөгөн адистештирилген программалар бар, алардын ичинен Project Expert программасы «Ишкердик» курсунда контролдоочу экспериментинин алкагында пайдаланылып, бизнес-план түзүлдү; тиркемелерге болгон шилтемелер диссертациялык иште такталып, тартипке келтирилди.

Экинчи эксперт ф.-м.и.д., профессор Кожобеков Кудайберди Гапаралиевич.

Биринчи кемчилик. Диссертацияда “аракеттин ориентирленген негизи” түшүнүгүнүн мисалдары азыраак берилип калган. Баяндоолордо бизнес-пандоо тууралуу көп нерсе айтылып, анын конкреттүү мисалы катары берилген бизнестин экономикалык динамикалуу модели тууралуу азыраак маалымат берилип калгандай жагдай түзүлгөн.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: “Аракеттин ориентирленген негизи” түшүнүгүнүн мисалдары дагы киргизилди. Баяндоолордо бизнес-пандоо тууралуу көп нерсе айтылып, анын конкреттүү мисалы катары берилген бизнестин экономикалык динамикалуу модели тууралуу маалыматтар дагы кеңейтилди.

Сунуштар.

Диссертациянын тиркемесинде экономикалык түшүнүктөр тууралуу кыскача глоссарий кошулду.

Сунуштамалар. Кандайдыр бир себептерден улам сабактан жетишүүсү артта калган студенттер менен жекече иштөө жумуштары google класста жайгаштырылган курстун материалдары аркылуу жүргүзүлөт.

Үчүнчү эксперт п.и.к., доцент Нуржанова Сабира Акматбековна.

Биринчи кемчилик. Диссертациядагы изилдөө проблемасында (6-бет) “маалыматтык технология” деген сөз айкашы, ал эми рефератта (4-бет) “компьютердик технология” деген сөз айкашы колдонулган, аны рефератта оцдоо керек.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Айтылган кемчилик боюнча туура сөз

айкаштары пайдаланылып, текст оңдолду.

Экинчи кемчилик. Тиркемелерге «Менеджмент» адистиги боюнча жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик стандартын киргизүү керек.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Мамлекеттик стандарт тиркемелердин катарына киргизилди.

Сунуш. Техникалык каталар оңдолду, шилтемелердин дал келбестиктери тартипке келтирилди.

Отурумдун төрагасы, п.и.д., профессор Ш.А. Алиев: Рахмат! Эксперттердин пикирлерине, авторефераттар боюнча айтылган сын-пикирлерге жооп берүү үчүн сөз кайрадан изденүүчүгө берилет.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Жогорудагы айтылган бардык сунуш пикирлерди коргоого чейин эске алабыз.

Отурумдун төрагасы, п.и.д., профессор Ш.А.Алиев: Рахмат! Эми диссертанттын жазган эмгегин талкуулоо, илимий дискуссия кылып сөздү кеңештин мүчөлөрүнө берели. Талкуудан соң изденүүчүгө жыйынтыктоочу сөз беребиз.

Жооп-изденүүчү Б.М. Мусаев: Урматтуу диссертациялык кеңештин төрагасы жана мүчөлөрү. Биздин ишибизди убакыт бөлүп окуп, баалуу сунуш пикирлерди, кемчиликтерди айткандарыңыздарга терең ыраазычылык билдиребиз.

1. **Отурумдун төрагасы: педагогика илимдеринин доктору, профессор А.Ш. Алиев.** Анда жыйынтыктайлы, кошумчалап өз оюмду айта кетейин.

Төрага: педагогика илимдеринин доктору, профессор А.Ш. Алиев: Бүгүнкү жыйында Мусаев Бакытбек Малаевичтин «Маалыматтык технологиялардын жардамы менен студенттерди кесипке багыттап окутуу (Башкаруудагы маалыматтык технологиялар курсун окутуунун мисалында)» деген темадагы кандидаттык диссертациясы УАКтын кандидаттык диссертацияларга койгон талаптарына жооп берет жана ачык коргоого сунушталсын деген пикирлер айтылды. Расмий оппоненттерди сунушташкан. Ушулар менен макулсуздарбы, каршы эмессиздерби? Анда ушул сунуштарды добушка койсок.

Макул - 12,

Каршы – 0,

Калыс – 0.

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана Ош мамлекеттик университетине караштуу педагогика илимдери боюнча уюштурулган Д 13.23.681 Диссертациялык кеңешинин отуруму

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1 И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети жана Ош мамлекеттик университетинин алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн уюштурулган Д13.23.681 диссертациялык кеңештин Мусаев Бакытбек Малаевичтин 13.00.02-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иш ачык коргоого сунушталсын.

2. Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары И. Жансугуров атындагы Жетысу мамлекеттик университетинин Информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу кафедрасы, расмий оппоненттер катары төмөндөгүлөр бекитилсин:

1. п.и.д., профессор Сыдыхов Б.Д.

2. п.и.к., доцент Бостанов Б.Г.

Диссертациялык кеңештин төрагасы,
педагогика илимдеринин доктору, профессор Алиев Ш.А.

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Казиева Г.К.